

Endagars utfodringskontroll för att förbättra fodereffektiviteten

Mia Davidsson, Skånesemin
mia.davidsson@skanesemin.se

Syftet med endagars utfodringskontroll är att få ett kvitto på hur korna har svarat på de insatser man har gjort. Vi vill dels få reda på det ekonomiska utfallet av våra insatser men vi vill också se hur foderstatskontrollerna faktiskt har sett ut. Kontrollen är helt enkelt en målavstämning. Idag ökar antalet större gårdar och den individuella foderstyrningen ersätts av styrning till olika grupper av kor. Här får endagars foderstatkontroller en viktig roll som verktyg för uppföljning.

Att göra en endagars utfodringskontroll är inte svårt. Grundprincipen är att ta reda på hur stor mängd foder som har gått åt för att producera en viss mängd mjölk. Mängden mjölk mäts varje gång tankbilen kommer och hämtar mjölk och när man provmjölkar. Utöver mängden mjölk som går till mejeriet får man räkna ut mängden mjölk som har gått åt på gården till kalvar, egen konsumtion eller av någon anledning helt enkelt hållts ut. Oftast är det lite svårare att veta exakt hur mycket foder korna har fått för att producera denna mjölmängd men med modern utfodringsteknik finns det vågsystem på allt fler blandare och vagnar. Viktigt är att se till att dessa vågar är kalibrerade då de utsätts för ett hårt slitage. Har man ingen sådan teknik med våg så får man väga ut fodret själv. Vi har dels små vågar som man kan hänga hinkar på och det finns vågar som man kan hänga på lastaren. Vilket vågsystem man än väljer att använda så är det mycket viktigt att kontrollera så att alla blöta fodermedels ts-halter stämmer. Ts-halten i fodret är A och O när man planerar mängden foder och man bör ta regelbundna ts-prover på foderpartier och på mixer. Givetvis måste de finnas analyser på alla fodermedel som ingår i utfodringskontrollen.

Det finns en indatablankett som man kan använda när man hämtar in informationen från gården. Eftersom vi också vill kontrollera det ekonomiska utfallet måste man vara noggrann med att prissätta fodret och mjölken rätt. Den sålda mjölken är ju lätt att prissätta men den hemmaförbrukade mjölken, vilket värde får den? Det beror på vad den används till. Allt inköpt foder ska prissättas med det totala priset det vill säga inklusive frakt och eventuella efterlikvider mm. När det gäller det hemmaprodu-

cerade fodret får man ta en diskussion på varje gård om man ska räkna på gårdens faktiska kostnader eller om man ska använda sig av aktuella schabloner. Utöver mjölk- och foderuppgifter kan man också ange hur mycket arbetstid som åtgår för att producera den aktuella mjölken och därmed får man fram nyckeltal för detta.

Om man gör en endagarskontroll på en kokontrollansluten besättning kan man hämta många uppgifter direkt från Kokontrollen till Individ-RAM NorFor. Men alla uppgifter går att lägga in helt manuellt.

När man lägger in de utfodrade fodermängderna finns det möjlighet att även ange foderspill och borttaget foder vilket kan vara värdefullt på många gårdar där man gör en stor mix och sedan använder en viss del till exempelvis en sinkogrupp eller kviggrupp som inte ska ingå i endagarskontrollen. I vissa kogrupper går det sinkor som man inte har möjlighet att sortera bort varken i praktiken eller i endagarskontrollen. Då får dessa ingå i kontrollen och detta måste beaktas när man sedan tolkar resultatet.

När alla uppgifter är inmatade trycker man på beräkningssymbolen och man får ut ett resultat. Man får dels ett resultat för hela besättningen och dels resultatet uppdelade på varje djurkategori som ingår. På detta vis finns det möjlighet att till exempel justera ner foderåtgången på förstakalvarna och då hamnar det fodret istället på övriga grupper och man kan värdera detta resultat. I resultatutskriften kommer de ekonomiska resultatmått överst. Dessa mått baseras på den totala mängden foder som är utfodrat. Under dessa kommer de näringsmässiga resultatmått som är baserade på den mängd foder som korna har ätit det vill säga om man räknat bort en viss procentandel som spill eller om en viss del är borttaget till en annan djurgrupp räknas inte denna fodermängd med här.

Nu är det dags att titta på resultatet! Har foderstaten fungerat? Har rätt mängd foder vägts ut? Har korna ätit vad vi förväntat oss? Hur ser mjölkfoder ut? Detta är frågor som lantbrukaren vanligtvis är mest nyfiken på och svaren blir ett kvitto på vad det dagliga arbetet resulterat i. Genom att få fram siffror och nyckeltal får man ofta en stimulans att

arbete med dessa nyckeltal och det blir en sporre till förbättringar.

Som rådgivare är det också viktigt att få fram nyckeltal som man kan arbeta vidare med i besättningen. Foderstatkontrollerna som man får fram i endagarskontrollen ska ju helst överensstämma med kontrollerna i den foderstat som man räknat på gården och gör de inte det får man här fram vilka parametrar man ska trycka på i sin rådgivning. Vilka parametrar man tittar mest på beror mycket på gårdens behov. På en gård med mycket kalvningsförlamningar är det till exempel viktigt att titta på mineralbalanserna. Om man kommer till en ny gård är det väldigt lämpligt att göra en endagars foderstatskontroll för att få ett utgångsläge att börja arbeta med. På större gårdar där man arbetar med foderstyrning av grupper av kor är det lämpligt att göra en endagarskontroll varje månad. På gårdar där vi räknar ut fodergivor till enskilda kor är det lämpligt att stämma av med en endagarskontroll ett par gånger varje år.

Under detta år har vi också fått möjlighet att sända över resultat av endagarskontrollerna till Instrumentpanelen där vi får en enkel överblick över gårdens aktuella nyckeltal. Tidigare har vi enbart fått fram statistik av nyckeltal på gårdar med individuell foderstyrning och vi välkomnar detta instrument som gör det möjligt för alla gårdar att få fram jämförelsevärde för fodereffektiviteten.

Att göra en endagarskontroll kan gå på en halvtimme till en halv dag. Det beror helt på vilka möjligheter som finns att väga fodret och på hur enkelt man kan hämta övriga uppgifter. Att motivera lantbrukare till detta brukar inte vara svårt. Uppgifterna som behövs är de mest basala uppgifterna man har på gården; hur mycket mjölk får jag i tanken, hur mycket foder går det åt och hur många arbetstimmar lägger jag på mina kor. Utöver svaren på dessa frågor får man också svar på hur de biologiska foderstatsparametrarna ser ut och man kan arbeta för att känna sig trygg med att man utfodrar sina kor för att de ska må bra. Fler och fler gårdar kommer också att arbeta med klimatfrågan i sina besättningar och då är endagarskontrollen ett bra verktyg både som egenkontroll och dokumentation.